

### บทที่ 3

#### ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเนื้อหา โครงสร้างรูปแบบ และบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นงานวิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้วิธีการศึกษาพรรณนาเชิงคุณภาพ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) สำหรับระเบียบวิธีวิจัยมีลำดับดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. สร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

#### การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวันระดับชาติทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการจัดแบ่งหนังสือพิมพ์ตามลักษณะเนื้อหาออกเป็น 2 ประเภทไว้ล่วงหน้า คือหนังสือพิมพ์แนวคุณภาพ และแนวปริมาณ จากนั้นจึงทำการเลือกตัวอย่างรายชื่อหนังสือพิมพ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างรายชื่อหนังสือพิมพ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพ ได้แก่ Bangkok Post สยามรัฐ มติชน และกรุงเทพธุรกิจ
2. หนังสือพิมพ์แนวปริมาณ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ บ้านเมือง และข่าวสด

การเจาะจงเลือกตัวอย่างทั้ง 8 รายชื่อฉบับ พิจารณาจากหนังสือพิมพ์ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานพอสมควร เป็นหนังสือพิมพ์โดดเด่นในแง่จำนวนจำหน่าย และพิจารณาจากประเภทของหนังสือพิมพ์ที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาครั้งนี้เน้นเฉพาะหน้าบรรณาธิการเท่านั้น โดยแบ่งวิธีการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. **ปัจจุบัน** การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกจากหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 8 ฉบับ พิจารณาจากกรอบตัวอย่างที่ดีพิมพ์ในช่วงระยะเวลา 1 ปี คือ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2540 ถึง มิถุนายน 2541 จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธี Rotation Sampling โดยเลือกตัว

อย่างสัปดาห์เว้นสัปดาห์ สำหรับวันที่เริ่มคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเจาะจง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นดังนี้ เริ่มจากเดือนที่ 1 คือเดือนกรกฎาคม เลือกหนังสือพิมพ์วันจันทร์ สัปดาห์แรกแล้วหมุนเวียนไปเรื่อยๆ จะได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละชื้อฉบับ จำนวน 26 เล่ม ต่อ 1 ปี ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การเลือกเก็บข้อมูลหน้าบรรณาธิการจากหนังสือพิมพ์ 8 รายชื้อฉบับ เดือนกรกฎาคม 2540 ถึง มิถุนายน 2541

เดือน	ฉบับวันที่						
	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
<b>ปี 2540</b>							
กรกฎาคม	7	22					
สิงหาคม			6	21			
กันยายน					5	20	28
ตุลาคม	13	28					
พฤศจิกายน			12	27			
ธันวาคม					12	27	
<b>ปี 2541</b>							
มกราคม	19						4
กุมภาพันธ์		3	18				
มีนาคม				5	20		
เมษายน	27					4	12
พฤษภาคม		12	27				
มิถุนายน				11	26		

2.อดีต เป็นการย้อนไปศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลง และความเป็นมาของหน้าบรรณาธิการ ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ โดยจะแบ่งระยะเวลาการสุ่มกลุ่มตัวอย่างออกเป็นช่วงเวลา (Selection of time) ทุกๆ 10 ปี (1 ทศวรรษ) จะทำการเลือกสุ่มตัวอย่างมา 1 ปี (พ.ศ.) และใน 1 ปีนั้น จะสุ่มเลือกตัวอย่าง 1 เดือนต่อ 1 ฉบับ รวม 12 ฉบับ ซึ่งจะใช้วิธีการหมุนเวียนไปเรื่อยๆ (Rotation Sampling) สำหรับวันจะทำการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการหมุนเวียนเช่นกัน เช่น เดือนที่ 1

จะเลือกศึกษาวันจันทร์ เดือนที่ 2 จะเลือกศึกษาวันอังคาร ไปเรื่อยจนครบ 12 เดือน และการใช้  
วิธีศึกษาพรรณนาเชิงคุณภาพ ซึ่งสามารถแบ่งช่วงเวลาต่างๆออกเป็น ดังนี้

1.พ.ศ.2490-2499

2.พ.ศ.2500-2509

3.พ.ศ.2510-2519

4.พ.ศ.2520-2529

5.พ.ศ.2530-2539

ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์ฉบับใดที่มีอายุการพิมพ์จำหน่ายน้อยกว่า 10 ปี ใน พ.ศ. 2539 จะเจาะจงเลือก  
กลุ่มตัวอย่างในปีแรกของการพิมพ์จำหน่ายมาศึกษาในช่วงอดีต สำหรับหนังสือพิมพ์มีอายุยาว  
นานจะเลือกปีที่เก่าแก่ที่สุดที่สามารถค้นคว้าในหอสมุดแห่งชาติ  
การสุ่มเลือกปี(พ.ศ.)กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ศึกษา เป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ปี(พ.ศ.)ที่สุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาหน้าบรรณาธิการในช่วงอดีต

ชื่อหนังสือพิมพ์	ปีที่สุ่มเลือกศึกษาในช่วงอดีต (พ.ศ.)				
	2490-2499	2500-2509	2510-2519	2520-2529	2530-2539
Bangkok Post	2495	2504	2514	2524	2534
สยามรัฐ	2495	2504	2514	2524	2534
มติชน				2521	2534
กรุงเทพธุรกิจ				2530	2534
ไทยรัฐ		2504	2514	2524	2534
เดลินิวส์		2507	2514	2524	2534
บ้านเมือง			2514	2524	2534
ข่าวสด				2533	2534

ตารางที่ 4 ตัวอย่างของการสุ่มเลือกวันที่จะใช้ศึกษาในช่วงอดีต

หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ปี 2495

เดือน	วัน
มกราคม	จันทร์
กุมภาพันธ์	อังคาร
มีนาคม	พุธ
เมษายน	พฤหัสบดี
พฤษภาคม	ศุกร์
มิถุนายน	เสาร์
กรกฎาคม	อาทิตย์
สิงหาคม	จันทร์
กันยายน	อังคาร
ตุลาคม	พุธ
พฤศจิกายน	พฤหัสบดี
ธันวาคม	ศุกร์

3.อนาคต ใช้วิธีการสัมภาษณ์บรรณาธิการ ผู้รับผิดชอบหน้าบรรณาธิการ หรือ ผู้บริหารของหนังสือพิมพ์ทั้ง 8 รายชื่อฉบับ ถึงนโยบายปรับปรุงหน้าบรรณาธิการว่าเป็นอย่างไร รวมทั้งนโยบายการให้ความสำคัญในเชิงการตลาด และวารสารศาสตร์ อย่างไร

## ตัวแปร

ตัวแปรต้น	คือ	ประเภทของหนังสือพิมพ์
ตัวแปรตาม	คือ	เนื้อหา รูปแบบองค์ประกอบ บทบาทหน้าที่และการให้ความสำคัญ สำคัญของหน้าบรรณาธิการ

## เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ประเภทของเนื้อหา โครงสร้างรูปแบบ การให้ความสำคัญ และบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ

## การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมกลุ่มตัวอย่างหนังสือพิมพ์ทั้ง 8 ฉบับ จากหอสมุดแห่งชาติ , หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หอสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง

## การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเนื้อหา โครงสร้างรูปแบบ การให้ความสำคัญ และการแสดงบทบาทหน้าที่ในหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์แบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วน คือ

### ส่วนที่ 1 โครงสร้างรูปแบบ

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาลักษณะหน้าบรรณาธิการโดยทั่วไปของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับถึงโครงสร้างรูปแบบองค์ประกอบของหน้าบรรณาธิการ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นดังนี้

1. ภาพรวมทั่วไปของหน้าบรรณาธิการ เป็นการวิเคราะห์ลักษณะของหน้าบรรณาธิการทั้งหน้า โดยใช้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.1 โครงสร้างรูปแบบหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับ ตามหลักขององค์ประกอบหน้าบรรณาธิการ ได้แก่

- ส่วนแสดงข้อมูลผู้จัดทำ
- บทบรรณาธิการ
- การ์ตูนเสียดสีล้อเลียน
- เสียงจากหนังสือพิมพ์อื่น
- คอลัมน์จดหมาย
- บทความ/ทัศนะจากบุคคลภายนอก
- บทความประจำ
- โคลงกลอน
- ปกิณกะและข่าวขัน

1.2 สัดส่วนเนื้อที่โดยเฉลี่ยขององค์ประกอบแต่ละประเภทที่นำเสนอในหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับ

## ส่วนที่ 2 เนื้อหา

ศึกษาเนื้อหาในแต่ละองค์ประกอบของหน้าบรรณาธิการ ว่าเป็นเนื้อหาประเภทใด โดยแบ่งประเภทของการวิเคราะห์เนื้อหาแบ่งออกได้ดังนี้

1.การเมือง หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง การบริหารประเทศพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนกิจกรรมเกี่ยวกับบุคคลที่กระทำการในสถาบันนั้น ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ รวมทั้งการดำเนินงานหรือความเคลื่อนไหวของหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารประเทศหรือสถาบันทางการเมือง

2.รัฐธรรมนูญ หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวข้องการร่างหรือการแก้ไขรัฐธรรมนูญ หรือการวิพากษ์วิจารณ์กฎข้อบังคับในรัฐธรรมนูญ เช่นการทำประชามติร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง สิทธิในการเลือกตั้ง การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้ง

3.อาชญากรรม และอุบัติเหตุ หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวกับอาชญากรรม และอุบัติเหตุ อันเกิดทุกประเภท รวมทั้งเรื่องราวที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งอาจมีความรุนแรงหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้รวมถึงเรื่องราวที่ก่อให้เกิดการสันตะเหือนหรือมีผลกระทบต่อคนหมู่มากในสังคม.สงคราม

4.การศึกษา วัฒนธรรม และศีลธรรม หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สถาบัน และบุคคลด้านการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับศาสนา

5.เศรษฐกิจ หมายถึง เนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ สถาบันการเงินการ การธนาคาร ซื้อขายหุ้น การค้าขายประกอบกิจการทางเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม สินค้าอุปโภค บริโภค รายได้ส่วนบุคคลและรายได้ประชาชาติ การประกอบอาชีพ

6.การแพทย์และสาธารณสุข หมายถึง เนื้อหาเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของประชาชน การรักษาพยาบาลและการป้องกันโรคภัยต่างๆ การควบคุมโรคติดต่อ การค้นคว้าวิจัยด้านการแพทย์ และยา รักษาโรคต่างๆ

7.ต่างประเทศ หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับต่างๆเป็นส่วนใหญ่ ความเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมต่างประเทศ รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับองค์การต่างประเทศ

8.ภัยพิบัติ หมายถึง เนื้อหาเกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ทางธรรมชาติ ที่ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สิน

9.วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ใหม่เกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ

10.สิ่งแวดล้อม หมายถึง การรายงานเนื้อหาเกี่ยวกับมลภาวะเป็นพิษต่างๆ เช่น น้ำเน่า ควันพิษ อากาศเสีย เสียงเป็นพิษ การตัดไม้ทำลายป่า ทำลายธรรมชาติ รวมทั้งกิจกรรมการรณรงค์หรือประท้วงเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

11.สังคมล้อเลียน หมายถึง เนื้อหาที่มีลักษณะแซว กระแซกเย้าแหย่ง แบบหยิกนิดสะกิดหย่อน ในเรื่องราวส่วนตัวบุคคล ของบุคคลที่เป็นที่รู้จัก เช่นนักการเมือง นักธุรกิจ ข้าราชการ นักกีฬา นักแสดง มักจะเป็นกิจกรรมที่รุกรานในสังคม

12.หนังสือพิมพ์ หมายถึง เนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมของบุคลากร องค์กรในวิชาชีพหนังสือพิมพ์

13.อื่นๆ หมายถึง เนื้อหาต่างๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเภทที่กล่าวมาข้างต้น

และเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาจำแนกตามประเภท จะใช้เกณฑ์พิจารณาจากแก่นเรื่อง (Theme) เป็นสำคัญ คือดูจากลักษณะที่เด่นชัดที่สุดของเนื้อหาแต่ละชั้นแล้วจัดเข้าประเภทต่างๆ โดยข่าวสารแต่ละชั้นจะจัดเข้าประเภทเนื้อหาได้เพียงประเภทเดียว

### ส่วนที่ 3 การให้ความสำคัญ

การให้ความสำคัญโดยพิจารณาจากความโดดเด่นของคอลัมน์ที่มีชื่อเสียง ตำแหน่งการวางหน้า ความหลากหลายขององค์ประกอบในหน้า ปริมาณเนื้อที่(เต็มหน้า ครึ่งหน้า หรือน้อยกว่า) และความถี่ในการนำเสนอ (ทุกวัน บางวัน)

### ส่วนที่ 4 การแสดงบทบาทหน้าที่

การแสดงบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ โดยวิเคราะห์บทบาทดังนี้

- 1.การเป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้อ่านและหนังสือพิมพ์ เช่น คอลัมน์จดหมาย
- 2.เป็นช่องทางบอกถึงนโยบายและจุดยืนของหนังสือพิมพ์ เช่น ใช้เป็นช่องทางในการบอกถึงความจำเป็นของการปรับราคาจำหน่ายหนังสือพิมพ์ ทำไมต้องปรับจาก 5 บาท เป็น 8 บาท หรือกรณีข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งหนังสือพิมพ์แสดงจุดยืนในปัญหานั้น เช่น บทบรรณาธิการ
- 3.เป็นเวทีสาธารณะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการชักจูงให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น (Opinion Forum) เช่น บทความ หรือทัศนะจากบุคคลภายนอก หรือคอลัมน์จดหมาย
4. ให้นำเนื้อหาเชิงเสียดสีล้อเลียน เช่น ภาพการ์ตูน,คอลัมน์ปกิณกะและขำขัน โคลงกลอนสักวา
5. การเป็นผู้นำทางความคิด หรือเปิดประเด็นสำคัญทางสังคม เช่น บทความประจำ

### สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลได้เน้นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ส่วนที่วัดเป็นเนื้อหาที่ใช้น้อยเป็นตารางนิ้ว แล้วใช้การหาค่าร้อยละประกอบการพรรณนา